

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 10 § lagen om pension för lantbruksföretagare

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lantbruksföretagarnas självrisk höjs vad gäller finansieringen av deras eget pensionskydd. Detta föreslås ske genom att försäkringspremiens s.k. nedsatta procentsats höjs från nuvarande 40 % till 49 % av basprocentsatsen. Den föreslagna höjningen innebär att den genomsnittliga pensionsförsäkringspremien för lantbruksföretagarnas del stiger från 8,3 % till 10,1 % av arbetsinkomsten, dvs. med ca 1 000 mk per person på årsnivå.

På grund av ändringen kommer den årliga försäkringspremieinkomsten enligt lagen om pension för lantbruksföretagare att öka med uppskattningsvis 150 milj. mk. Detta medför motsvarande kostnadsinbesparing för staten. Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 1996 och den är ett led i de åtgärder som syftar till en balansering av statsökonomi. Propositionen avses bli behandlad i samband med budgetpropositionen.

Avsikten är att lagen skall träda i kraft vid ingången av 1996.

MOTIVERING

1. Nuläge

När lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69, LFöPL) stiftades bands försäkringspremierna vid en basprocentsats, som social- och hälsovårdsministeriet enligt 10 § 2 mom. i nämnda lag årligen fastställer till samma tal som det procenttal som kan beräknas motsvara den genomsnittliga försäkringspremierna i procent av lönerna utgående från en försäkring enligt lagen om pension för arbetstagare (395/61, APL). Dessutom stadgades att staten av lantbruksföretagarnas pensionsutgift bekostar den andel som försäkringspremierna och avkastningen av placeringarna inte täcker. Finansieringsstrukturen grundade sig på den omständigheten att de gamla åldersklasserna inom jordbruket var relativt stora i jämförelse med befolkningens genomsnittliga åldersfördelning, vilket i sin tur har höjt pensionsförsäkringskostnaderna inom jordbruket betydligt. Man ansåg att den tilläggskostnad som den förändrade näringsstrukturen innebar inte kunde finansieras enbart med företagarnas försäkringspremier.

Det ansågs emellertid att en försäkringspremie fastställd uteslutande på grundval av basprocentsatsen hade blivit oskäligt betygande för småbrukarna, och därför beslöt man att gradera försäkringspremierna så, att den blev 2/5 av basprocentsatsen till den del arbetsinkomsten var högst 5 000 mk (enligt 1970 års index) och lika stor som basprocentsatsen till den del som översteg detta belopp. Arbetsinkomstgränsen var ursprungligen specificerad enligt företag, senare blev den personlig och gränobeloppet har höjts.

Efter det att arbetsinkomstbestämmelserna genom en lagändring (1312/89) som trädde i kraft den 1 juli 1990 gjorts flexibla, hade den skarpa gränsen mellan nedsatt och full försäkringspremie i vissa fall lett till att lantbruksföretagarna för att undvika en högre försäkringspremie hade stannat för en lägre arbetsinkomst än vad förhållandena på brukningsenheten hade förutsatt. Fr.o.m. ingången av 1992 ändrades LFöPL så, att försäkringspremierna enligt en s.k. glidmodell ändras från nedsatt premie till en försäkringspremie fastställd enligt full basprocentsats. Fr.o.m. ingången av maj 1995 har dessutom

reglerna för fastställande av arbetsinkomsten för nyetablerade företagare gjorts flexibla genom en ändring av LFöPL (376/95). Härvid slopades det specialstadgande med stöd av vilket arbetsinkomsten i princip alltid skulle fastställas enligt samma belopp som basarbetsinkomsten under de två första åren då företagarnas verksamhet bedrivs.

Försäkringspremierna fastställs för närvarande enligt nedsatt basprocentsats (2/5 av basprocentsatsen) till den del den försäkrades LFöPL-arbetsinkomst är högst 81 689,34 mk (enligt 1970 års index 9 400) om året.

I fråga om den del som överskrider nämnda arbetsinkomstgräns upp till 143 390,86 mk beräknas försäkringspremierna med tillämpning av följande formel:

$$2 \quad 0,75 T + 50$$

$$- p \quad \text{-----} \quad (T - 9\,400)$$

$$5 \quad 7\,100$$

I formeln är T den fastställda arbetsinkomsten för lantbruksföretagaren och p en hundraedel av basprocentsatsen. Beloppen 50, 7 100 och 9 400 anges i 1970 års APL-index.

Till den del den försäkrades arbetsinkomst överstiger 143 390,86 mk (enligt 1970 års index 16 500) är försäkringspremierna lika stor som basprocentsatsen.

År 1995 är LFöPL-försäkringspremierna därmed 8,08 % av arbetsinkomsten till den del som den årliga arbetsinkomsten understiger 81 689,34 mk. Försäkringspremierna är 20,2 % till den del som arbetsinkomsten överstiger 143 390,86 mk. Under detta intervall stiger försäkringspremieprocenten i fråga om arbetsinkomstens överskjutande del lineärt från 8,08 % till 20,2 % av arbetsinkomsten. I fråga om 84 % av lantbruksföretagarna understiger arbetsinkomsten den nuvarande gränsen för nedsatt försäkringspremie, medan 1 % av de försäkrade har en arbetsinkomst som överstiger den högre arbetsinkomstgränsen. År 1995 är den genomsnittliga försäkringspremierna för samtliga LFöPL-försäkrade 8,3 % av arbetsinkomsten.

Det genomsnittliga försäkringspremieprocenttalet enligt lagen om pension för arbetstagare, till vilket försäkringspremierna enligt

LFöPL är bunden, har stigit markant under de senaste åren. När LFöPL trädde i kraft 1970 var basprocentsatsen 5,0. År 1993 var denna procentsats 18,2. För tryggheten av finansieringen av arbetspensionssystemet har också arbetstagarna fr.o.m. 1993 deltagit i bekostandet av sitt pensionsskydd genom att betala en pensionsavgift. År 1995 är den genomsnittliga försäkringspremien enligt lagen om pension för arbetstagare 20,6 % av lönerna, vari ingår arbetstagarnas pensionsavgiftsandel på 4 procentenheter. Basprocentsatsen enligt LFöPL är något lägre (20,2), eftersom LFöPL-systemet inte deltar i de kostnader som på grund av kreditförsäkringeningår i försäkringspremien enligt lagen om pension för arbetstagare.

I slutet av 1994 fanns det 150 600 LFöPL-försäkrade och 214 800 LFöPL-pensionstagare, ett faktum som återspeglar lantbruksföretagarnas åldersstruktur. De LFöPL-försäkrades medelålder var 45 år och den genomsnittliga årliga LFöPL-arbetsinkomsten 54 000 mk. På grund av den låga arbetsinkomstnivån blir också lantbruksföretagarnas pensioner små. År 1994 var den genomsnittliga LFöPL-ålderspensionen 729 mk i månaden. Samma år uppgick statens andel av LFöPL-pensionsutgiften, inklusive utgiften för generationsväxlingspensionerna, till 77 %.

Enligt lagen om pension för företagare (468/69, FöPL) är de försäkrade företagarnas pensionsförsäkringspremie bunden till den genomsnittliga, i procent av lönerna uttryckta försäkringspremien för försäkring enligt lagen om pension för arbetstagare; här gäller m.a.o. samma regel som i fråga om lantbruksföretagarna. I fråga om företagarna finns inget system motsvarande lantbruksföretagarnas system med nedsatt premieprocent. För företagare som inleder sin företagareverksamhet har däremot sedan 1993 stadgats om nedsatt försäkringspremie, vilket innebär att premien är 50 % av den fulla premien det år då företagareverksamheten inleds och under de två följande kalenderåren. Denna nedsättning gäller personer som inleder företagareverksamheten innan de fyllt 43 år. Tidigare fanns en s.k. småföretagarbatt inkluderad i FöPL-premien, men denna rabatt slopades helt före 1995. År 1994 var antalet FöPL-försäkrade 160 000 och antalet FöPL-pensionstagare 63 000. De FöPL-försäkrades medelålder var 43 år. Den genomsnittliga årliga FöPL-arbetsinkomsten var ca

74 000 mk och den genomsnittliga FöPL-ålderspensionen 2 298 mk i månaden.

I många andra europeiska länder finansieras lantbruksföretagarnas pensionsskydd likaså dels med försäkringspremier, dels med statligt stöd. Betalningsandelarna varierar emellertid i hög grad och jämförelserna försvåras p.g.a. skillnader i pensionssystemen och pensionsnivåerna. I de andra nordiska länderna omfattas lantbruksföretagarna av det allmänna pensionssystemet. I Tyskland och Frankrike har lantbruksföretagarna däremot sina egna pensionssystem. I dessa länder finansierar staten en stor del av lantbruksföretagarnas pensionsskydd. I Tyskland finansieras lantbruksföretagarnas pensionssystem med jämnstora premier (ca 3 500 DMK år 1994) som uppbärs hos de försäkrade och med en statlig andel. Av kostnaderna för hela systemet täckte statens andel 72 % och de försäkrades andel 28 %; dessa uppgifter gällde år 1993. I Frankrike utgör lantbruksföretagarnas försäkringspremie för ålderspensionen ca 14 % av inkomsterna. Av kostnaderna för hela systemet bekostas 12 % direkt av staten, medan 18 % erhålls genom mervärdesskatten och 32 % inflyter via pensionsanstalternas utjämningspremier; de försäkrades andel är ca 20 %. Dessutom får pensionsanstalterna ersättning av staten för kostnader som vissa minimiförmåner föranleder. I Spanien, Italien och Portugal samt i Storbritannien deltar staten endast i finansieringen av minimipensionsskyddet. I de sydeuropeiska länderna är företagarnas försäkringspremie i regel 10 - 20 % av förvärvsinkomsterna.

Under de närmaste åren kommer den utveckling som avser lantbruksföretagarnas antal och inkomstnivå att i hög grad påverkas av vårt medlemskap i Europeiska unionen och dess gemensamma jordbrukspolitik. Genom det principbeslut som regeringen den 27 maj 1994 fattade om nationella stödåtgärder gällande jordbruket försökte man underlätta jordbrukets anpassning till den nya situationen samt trygga förutsättningarna för en konkurrenskraftig och lönsam verksamhet på gårdsbruksenheterna. De strukturpolitiska åtgärderna ansågs vara av central betydelse när det gällde förbättrandet av jordbrukets konkurrenskraft. Överläggningarna om åtgärder för stödjande av jordbruket pågår alltjämt med Europeiska unionen; av statsekonomiska orsaker blir det nödvändigt att justera de nationella stödet.

2. Föreslagna ändringar

Enligt regeringsprogrammet utvecklas socialskyddssystemen för lantbruksföretagare och företagare bl.a. genom att ökade självrisiker införs. I tilläggsprotokollet till regeringsprogrammet (åtgärder i statsbudgeten för 1996) konstateras att den premienedsättning som gäller lantbruksföretagarpensionerna frångås successivt, varvid spareffekten år 1996 är 150 milj. mk.

Med anledning av det ovan relaterade föreslås att lagen om pension för lantbruksföretagare ändras så, att lantbruksföretagarnas andel av försäkringspremien höjs enligt en jämn fördelning på alla arbetsinkomstnivåer. Detta föreslås ske genom att den nedsatta försäkringspremien höjs från nuvarande 40 % av basprocentsatsen till 49 % av basprocentsatsen. Föreliggande förslag innebär därmed en förhöjning av alla LFöPL-premieprocentsatser.

Enligt förslaget stiger det gränsbelopp gällande arbetsinkomsten under vilket försäkringspremien fastställs enligt nedsatt procentsats från nuvarande 81 689,34 mk (enligt 1970 års index 9 400) till 91 248,73 mk (enligt 1970 års index 10 500). I fråga om den överstigande arbetsinkomsten föreslås försäkringspremien stiga glidande från nedsatt procentsats till full basprocentsats under arbetsinkomstintervallet 91 248,73 mk till 143 390,86 mk. Enligt förslaget beräknas försäkringspremien till den del arbetsinkomsten överstiger 91 248,73 mk med tillämpning av följande formel:

$$0,49 p \frac{0,51 T + 525}{5 880} \quad (T-10 500)$$

I formeln är T den fastställda arbetsinkomsten för lantbruksföretagaren och p en hundraedel av basprocentsatsen. Beloppen 525, 10 500 och 5 880 anges i 1970 års index.

Förslaget innebär att försäkringspremien alltså fastställs enligt basprocentsatsen i fråga om den arbetsinkomst som överstiger 143 390,86 mk.

Den föreslagna ändringen innebär att den försäkringspremie som lantbruksföretagarna betalar stiger från 8,08 % (år 1995) till 9,9 % (år 1996) till den del som arbetsinkomsten understiger det lägre gränsbeloppet. Enligt förslaget stiger de LFöPL-försäkrades genomsnittliga försäkringspremie från 8,3 %

till 10,1 % av arbetsinkomsten. Den genomsnittliga årliga försäkringspremien, som år 1995 är 4 580 mk per försäkrad, stiger enligt detta förslag till 5 550 mk. Förhöjningen är ca 1 000 mk, dvs. 21 %. Förhöjningen av basprocentsatsen - som är en följd av den höjda premienivån i fråga om arbetspensionerna - och indexförhöjningen har dessutom en höjande effekt på nästa års försäkringspremie.

Genom den föreslagna ändringen uppfylls det sparkrav som anges i regeringsprogrammet för 1996. Dessutom har man i budgetpropositionen för 1996 kommit överens om att social- och hälsovårdsministeriet före uppgörandet av budgetpropositionen för 1997 utreder hur lantbruksföretagarnas socialskyddssystem kan utvecklas på ett sådant sätt att man genom åtgärderna i fråga kan uppnå de inbesparingar som avses i tilläggsprotokollet till regeringsprogrammet, samtidigt som man bibehåller effektiviteten och kontinuiteten gällande dessa system. I beredningen beaktas de pensionspolitiska beslut som man fattat efter det att regeringsprogrammet godkändes.

3. Propositionens ekonomiska verkningar

Enligt 13 § 1 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare betalas kostnaderna för pensioner och övriga förmåner enligt denna lag av lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och staten. Lantbruksföretagarnas pensionsanstalts andel av kostnaderna består av de till pensionsanstalten inbetalda försäkringspremierna, minskade med pensionsanstaltens skäliga förvaltningskostnader, och avkastningen av placeringarna. I övrigt svarar staten för kostnaderna för pensioner och övriga förmåner. Statens andel av utgifterna för ersättningarna från grupplivförsäkringen skall dock vara en tredjedel.

Den föreslagna höjningen av den nedsatta procentsatsen innebär att de försäkrades försäkringspremier ökar med 150 milj. mk om året. Den föreslagna ändringen ökar lantbruksföretagarnas pensionsanstalts försäkringspremieinkomster och innebär för statens del en kostnadsinbesparing av samma storlek, såvida inte premiehöjningen leder till ansökningar gällande sänkt arbetsinkomst. Under de följande åren beräknas de försäkrades ökade betalningsbördor och sta-

tens inbesparing vara av samma storleksklass som 1996.

År 1996 är LFöPL-pensionsutgiften, inklusive utgiften för generationsväxlingspensionerna, enligt uppgifter från Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt uppskattningsvis 2 700 milj. mk, varav statens andel i enlighet med budgetpropositionen är 1 948 milj. mk, dvs. 72 %.

4. Beredningen av propositionen

Ärendet har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. I arbetet

deltog företrädare för finansministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, Pensionsskyddscentralen, Lantbruksföretagarnas folkpensionsanstalten och Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK.

5. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1996.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

L a g

om ändring av 10 § lagen om pension för lantbruksföretagare

I enlighet med riksdagens beslut ändras 10 § 1 och 2 mom. lagen den 14 juli 1969 om pension för lantbruksföretagare (467/69), sådana de lyder i lag av den 13 november 1992 (1007/92), som följer:

10 §

En lantbruksföretagare är skyldig att för pensionsskyddet enligt denna lag betala en försäkringspremie som beräknas på hans arbetsinkomst. Försäkringspremien betalas enligt nedsatt procentsats till den del arbetsinkomsten är högst 10 500 mark, enligt mellanprocentsats till den del arbetsinkomsten överstiger 10 500 mark, men är högst 16 500 mark, och enligt basprocentsats till den del arbetsinkomsten överstiger 16 500 mark.

Social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen basprocentsatsen till samma tal som det procenttal som kan beräknas motsvara den genomsnittliga försäkringspremien i procent av lönerna utgående från en försäkring enligt minimivillkoren i lagen om

pension för arbetstagare. Den nedsatta procentsatsen är 49 procent av basprocentsatsen. Mellanprocentsatsen är den nedsatta procentsatsen multiplicerad med det tal som fås då summan av arbetsinkomsten multiplicerad med 0,51 och 525 mark divideras med 5 880 mark. Vid beräkandet av mellanprocentsatsen beaktas arbetsinkomsten till högst 16 500 mark.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996 och den tillämpas på försäkringspremier som hänför sig till tiden efter att lagen har trätt i kraft.

De i denna lag nämnda beloppen motsvarar det löneindextal som har fastställts för 1970.

Helsingfors den 15 september 1995

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Social- och hälsovårdsminister *Sinikka Mönkäre*

Lag

om ändring av 10 § lagen om pension för lantbruksföretagare

I enligt med riksdagens beslut ändras 10 § 1 och 2 mom. lagen den 14 juli 1969 om pension för lantbruksföretagare (467/69), sådana de lyder i lag av den 13 november 1992 (1007/92), som följer:

Gällande lydelse

10 §

En lantbruksföretagare är skyldig att för pensionsskyddet enligt denna lag betala en försäkringspremie som beräknas på hans arbetsinkomst. Försäkringspremien betalas enligt nedsatt procentsats till den del arbetsinkomsten är högst 9 400 mark, enligt mellanprocentsats till den del arbetsinkomsten överstiger 9 400 mark, men är högst 16 500 mark, och enligt basprocentsats till den del arbetsinkomsten överstiger 16 500 mark.

Social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen basprocentsatsen till samma tal som det procenttal som kan beräknas motsvara den genomsnittliga försäkringspremien i procent av lönerna utgående från en försäkring enligt minimivillkoren i lagen om pension för arbetstagare. Den nedsatta procentsatsen är $\frac{2}{5}$ av basprocentsatsen. Mellanprocentsatsen är den nedsatta procentsatsen multiplicerad med det tal som fås då summan av arbetsinkomsten multiplicerad med 0,75 och 50 mark divideras med 7 100 mark. Vid beräkandet av mellanprocentsatsen beaktas arbetsinkomsten till högst 16 500.

Föreslagen lydelse

10 §

En lantbruksföretagare är skyldig att för pensionsskyddet enligt denna lag betala en försäkringspremie som beräknas på hans arbetsinkomst. Försäkringspremien betalas enligt nedsatt procentsats till den del arbetsinkomsten är högst 10 500 mark, enligt mellanprocentsats till den del arbetsinkomsten överstiger 10 500 mark, men är högst 16 500 mark, och enligt basprocentsats till den del arbetsinkomsten överstiger 16 500 mark.

Social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen basprocentsatsen till samma tal som det procenttal som kan beräknas motsvara den genomsnittliga försäkringspremien i procent av lönerna utgående från en försäkring enligt minimivillkoren i lagen om pension för arbetstagare. Den nedsatta procentsatsen är 49 procent av basprocentsatsen. Mellanprocentsatsen är den nedsatta procentsatsen multiplicerad med det tal som fås då summan av arbetsinkomsten multiplicerad med 0,51 och 525 mark divideras med 5 880 mark. Vid beräkandet av mellanprocentsatsen beaktas arbetsinkomsten till högst 16 500 mark.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996 och den tillämpas på försäkringspremier som hänför sig till tiden efter att lagen har trätt i kraft.

De i denna lag nämnda beloppen motsvarar det löneindex tal som har fastställts för 1970.